

ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

ШВЕЦЬ Анна Юрїївна

УДК 343.7

**ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент
ЛАЩУК Єфрем Вікторович,
Національна академія внутрішніх справ,
доцент кафедри кримінального права.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
МУЗИКА Анатолій Ананійович
Державний науково-дослідний інститут
митної справи України, заступник
директора з наукової роботи;

кандидат юридичних наук, доцент
БАГІРОВ Сергій Рамізович
Київський університет права Національної
академії наук України, доцент кафедри
кримінального права та процесу.

Захист відбудеться «20» жовтня 2011 р. о «9⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.732.01 в Державному науково-дослідному інституті Міністерства внутрішніх справ України за адресою: 01011, м. Київ, пров. Кутузова, 4-а.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Державного науково-дослідного інституту Міністерства внутрішніх справ України за адресою: 01011, м. Київ, пров. Кутузова, 4-а.

Автореферат розісланий «19» вересня 2011 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

І.М. Шопіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Процес розбудови правової держави в Україні безпосередньо пов'язаний із дотриманням та належною реалізацією гарантованих Конституцією України прав і свобод людини та громадянина, до яких, у тому числі, належить право власності. На захист права власності спрямовані норми не лише цивільного, а й інших галузей права, зокрема, і кримінального. Так, кримінально-правова охорона суспільних відносин власності забезпечується відповідними нормами Кримінального кодексу України (далі – КК України), основний перелік яких закріплено у розділі VI «Злочини проти власності» Особливої частини КК України.

Злочини проти власності є одним із найпоширеніших видів злочинних діянь. Про це свідчать статистичні дані Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України), відповідно до яких кількість зареєстрованих злочинів цієї категорії залишається стабільно високою (2006 р. – 172 766, 2007 р. – 192 237, 2008 р. – 223 756, 2009 р. – 242 766, 2010 р. – 318 216, 2011 р. – 78523*). При цьому кількість осіб, яких було притягнуто до кримінальної відповідальності, значно скоротилася, що зумовлено наявністю у судово-слідчій практиці таких проблем, як неправильне розуміння предмета злочинів проти власності, неможливості їх розмежування, що істотно впливає на правильність кваліфікації таких злочинних діянь. Про це свідчать результати проведеного анкетування серед слідчих органів внутрішніх справ України (75 % з опитаних 250 респондентів зазначили, що у них виникають труднощі з визначенням предмета злочинів проти власності). Крім того, проведене нами емпіричне дослідження (вивчено 857 вироків кримінальних справ за 2005–2010 роки за обвинуваченням осіб, які вчинили злочини, передбачені ст.ст. 185–198 КК України) показало, що неправильне розуміння предмета злочину призводило до перекваліфікації дій винного у 4 % від загальної кількості досліджених справ, до виправдання – у 5 %. Крім того, на ці недоліки вказував і Пленум Верховного Суду України (далі – ВСУ) в постанові «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 06 листопада 2009 р. № 10.

Викладене вище зумовлює актуальність дослідження питання предмета злочинів проти власності, вдосконалення кримінального законодавства, підвищення дієвості його норм, що дозволить суттєво зменшити кількість цих злочинних проявів, обмежить їх негативний вплив на соціальні та економічні процеси в державі.

У становлення та розвиток теоретичних знань щодо предмета злочинів проти власності значний внесок зробили такі вчені, як П.П. Андрушко, Н.О. Антонюк, М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, М.П. Бікмурзін, І.Г. Богатирьов, О.І. Бойцов, Г.М. Борзенков, В.І. Борисов, Я.М. Брайнін, В.О. Владимиров, П.А. Воробей, Н.В. Вишнякова, Л.Д. Гаухман, М.А. Гельфер, В.К. Гришук,

* дані за перший квартал 2011 р.

О.М. Джужа, О.О. Дудоров, М.Й. Коржанський, О.М. Костенко, Г.А. Крігер, В.М. Кудрявцев, В.В. Кузнецов, Є.В. Лащук, Ю.І. Ляпунов, П.С. Матишевський, М.І. Мельник, П.П. Михайленко, А.А. Музика, В.О. Навроцький, Б.С. Нікіфоров, П.В. Олійник, В.І. Осадчий, М.І. Панов, О.Я. Светлов, О.В. Смаглюк, В.В. Сташис, Є.Л. Стрельцов, М.С. Таганцев, В.Я. Тацій, В.П. Тихий, А.М. Трайнін, В.О. Туляков, В.І. Тютюгін, І.Я. Фойницький, П.Л. Фріс, Є.А. Фролов, М.І. Хавронюк, С.О. Яшков. Деякі питання предмета злочинів проти власності досліджував у своїй дисертаційній роботі П.В. Олійник («Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення», м. Харків, 2010 р.). Однак у цій роботі увагу переважно приділено питанням визначення типології предмета злочинів проти власності та їх відмежуванню від суміжних складів злочинів, натомість аналіз видів предмета цих злочинів наводиться лише узагальнено, питання кваліфікації злочинів при конкуренції кримінально-правових норм не розглядалось взагалі.

Окрім робіт зазначених авторів, теоретичним підґрунтям дисертаційної роботи стали також праці українських і зарубіжних учених, зокрема С.Р. Багірова, А.М. Бойка, С.Б. Гавриша, В.О. Глушкова, Н.О. Гуторової, С.Я. Лихової, В.Т. Маляренка, О.А. Мартиненка, А.В. Наумова, В.П. Петкова, В.М. Поповича, О.І. Рарога, А.В. Савченка, Є.В. Фесенка, В.І. Шакуна, Н.М. Ярмиш, О.Н. Ярмиша, С.С. Яценка та ін.

Незважаючи на вагомий внесок вітчизняних науковців у розробку обраної проблематики, тема предмета злочину загалом та предмета злочинів проти власності зокрема є далеко не вичерпною в теоретичному плані. Багато питань, пов'язаних із прийняттям нового Кримінального кодексу України 2001 р., законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за порушення в галузі електроенергетики» від 31 травня 2005 р. № 2598-IV, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки» від 11 січня 2007 р. № 578-V та інших законодавчих актів України, є дискусійними, тлумачаться неоднозначно і вимагають не тільки подальшого вивчення, але й нових підходів до їх вирішення. Зокрема, це стосується питання кримінально-правового трактування поняття «майно» (наприклад, чи можна визнавати майном інформацію, теплову чи електричну енергію, грошові кошти, безготівкові гроші), кваліфікації злочинів проти власності з урахуванням предмета злочину тощо. У зв'язку із зазначеним виникає необхідність глибокого аналізу кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за злочини проти власності, судової практики, за результатами якого може бути запропоновано ймовірні шляхи вирішення дискусійних питань в теорії кримінального права.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дисертаційного дослідження обумовлюється положеннями Концепції державної програми профілактики правопорушень за період до 2015 р., ухваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 р.

№ 1911-р; Пріоритетними напрямками розвитку правової науки на 2011–2015 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24 вересня 2010 року № 14-10, а також відповідає паспорту спеціальності 12.00.08, затвердженому Постановою президії ВАК України від 21 травня 2008 року № 38-06/6, та Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 роки, затвердженому наказом МВС України від 29 липня 2010 року № 347 (п.п. 66 і 67 додатку 6).

Тему дисертації розглянуто й затверджено вченою радою Київського національного університету внутрішніх справ (протокол від 27 січня 2009 року № 1), передбачено щорічними планами проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт Київського національного університету внутрішніх справ протягом 2009–2011 рр. та схвалено Національною Академією правових наук України (реєстр. № 1080 за 2009 р.).

Мета та завдання дослідження. Метою дисертації є здійснення всебічного аналізу теоретичних положень кримінального права про предмет злочинів проти власності, судової практики, а також формулювання на цій основі пропозицій щодо вдосконалення чинного кримінального законодавства України.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- вивчити та проаналізувати об'єкт злочинів проти власності;
- дослідити поняття і ознаки предмета злочину у кримінально-правовій доктрині;
- з'ясувати поняття предмета злочинів проти власності та його ознак;
- здійснити аналіз поняття майна як предмета злочинів проти власності;
- дослідити поняття електричної та теплової енергії як предмета злочинів проти власності;
- визначити, які саме документи можуть виступати предметом злочинів проти власності;
- з'ясувати значення предмета злочинів проти власності для кваліфікації злочинів;
- на підставі проведеного дослідження сформулювати пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства з метою вдосконалення норм, що передбачають кримінальну відповідальність за злочини проти власності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають з приводу предмета злочинів проти власності.

Предметом дослідження є предмет злочинів проти власності у кримінальному праві України.

Методи дослідження. Завдяки історико-правовому методу проаналізовано генезис вчення про об'єкт і предмет злочину (підрозділи 1.1 і 1.3); діалектичний метод застосовувався для з'ясування сутності об'єкта та предмета злочину як кримінально-правових явищ, їх змісту і співвідношення між собою (розділ 1); метод формально-догматичного аналізу дав можливість

з'ясувати структуру і співвідношення понять, що досліджувалися, а також слугував вивченню відповідних положень законодавства України про кримінальну відповідальність (розділи 2 і 3); системно-структурний метод використовувався для поглибленого дослідження нормативних положень щодо предмета злочинів проти власності, співставлення їх з іншими положеннями чинного КК України та окремих постанов Пленуму ВСУ (застосовувався у всіх розділах дисертації); порівняльно-правовий метод – при аналізі й порівнянні понять, які вживаються, зокрема, у кримінальному, цивільному, господарському праві тощо (розділ 2); метод опитування – при проведенні опитування серед слідчих правоохоронних органів (розділи 2 і 3); статистичний метод забезпечив обґрунтування, аналіз й узагальнення емпіричної інформації, що стосується досліджуваної теми (застосовувався у всіх розділах дисертації); метод моделювання – дотримання правил юридичної техніки при побудові кримінально-правових норм, що запропоновані дисертантом до встановлення у КК України (розділи 2 і 3). Зазначені методи дослідження використовувалися в роботі у взаємозв'язку і взаємозалежності, що забезпечило всебічність, повноту й об'єктивність дослідження, істинність отриманих наукових результатів.

Науково-теоретичною базою дисертації є наукові праці з питань кримінального, кримінально-процесуального, адміністративного, конституційного права, криминології, теорії держави і права, філософії та соціології.

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, КК України та інші закони, а також підзаконні нормативно-правові акти України.

Емпіричною базою дослідження є: а) дані статистичної звітності та аналітичні документи МВС України, узагальнення матеріалів судової та слідчої практики за період 2005–2010 рр.; б) статистична звітність Державної судової адміністрації України 2005–2010 рр.; в) дані вивчення 857 вироків кримінальних справ за матеріалами Єдиного державного реєстру судових рішень, порушених за ст.ст. 185–198 КК України, що розслідувалися протягом 2005–2010 рр.; г) результати анкетування 250 слідчих органів внутрішніх справ стосовно предмета злочинів проти власності.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що автором на концептуальному рівні обґрунтовано ряд якісно нових ідей і висновків щодо розвитку вчення про предмет злочину проти власності. Найбільш важливими теоретичними висновками і практичними положеннями, які відображають новизну дисертаційного дослідження, є такі:

уперше:

– обґрунтовано положення, що інформація може виступати предметом злочинів проти власності лише у тому випадку, якщо вона зафіксована на матеріальному носії (документові, електронному пристрої) та засвідчує право особи на майно;

– з огляду на попередню тезу визначено, що електронні кошти (безготівкові кошти у формі записів на рахунках у банку), які зберігаються на матеріальному носії – «чип, що міститься на платіжній картці» або «чип, що

міститься на іншому носії», є матеріальними, їм притаманні соціально-економічні та юридичні ознаки предмета злочину, а тому вони можуть виступати предметом злочинів проти власності;

– доведено, що законодавець при конструюванні ст. 193 КК України допустив стилістичну ваду, вказавши у її назві на «знайдене або чуже майно», що не відповідає змісту самої норми та створює помилкове сприйняття предмета злочину. Запропоновано викласти назву статті у такій редакції «Стаття 193. Незаконне привласнення особою знайденого або такого, що випадково опинилося у неї, чужого майна або скарбу»;

– аргументовано доцільність доповнення ст. 197-1 КК України такою кваліфікуючою ознакою, як вчинення дій (самовільне зайняття земельної ділянки) «поєднаних із незаконним утримуванням чужої земельної ділянки, якщо вони завдали матеріальної шкоди у великих розмірах»;

удосконалено:

– визначення предмета злочинів проти власності. Запропоновано під ним розуміти матеріальні цінності (майно, тепла та електрична енергія, документ, що засвідчує право на майно), які для винного є чужими та з приводу яких і шляхом безпосереднього впливу на які (чи без такого впливу) вчиняється злочин проти власності;

– визначення кримінально-правового поняття «майно» як одного із предметів злочинів проти власності. Під ним пропонується розуміти матеріальні цінності (окремі речі або їх сукупність), яким притаманні ознаки фізичного, соціально-економічного і юридичного характеру;

– класифікацію предметів злочинів проти власності, відповідно до якої всі предмети злочинів проти власності поділяються на такі три групи: 1) майно (речі або сукупність речей): а) нерухоме майно (земельні ділянки (ст.ст. 189, 190, 192, 194, 195–197-1 КК України; будівлі, споруди (ст.ст. 189, 190, 192, 194, 195–197-1 КК України)); об'єкти електроенергетики (ст. 194-1 КК України); б) рухоме майно (валютні цінності, грошові кошти, засоби виробництва, вироблена продукція, предмети домашнього господарювання, насадження на земельній ділянці, продуктивна та робоча худоба (ст.ст. 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 194, 195–198 КК України), кошти, за допомогою яких визначається вартість дій майнового характеру (ст. 189 КК України), транспортні засоби (ст.ст. 194, 195, 196 КК України), культурні цінності та скарб, що має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність (ст. 193 КК України), інше майно споживчого та виробничого призначення); 2) електрична або тепла енергія (ст. 188-1 КК України); 3) документ, що засвідчує право на майно (ст.ст. 189, 190 КК України);

набули подальшого розвитку:

– визначення ознак предмета злочинів проти власності: 1) фізичні ознаки його полягають у тому, що предмет злочинів проти власності: а) завжди виступає матеріальними цінностями, які можна відчутти органами чуття людини або зафіксувати за допомогою спеціальних технічних засобів; б) предмет має певну форму, вагу, площину, об'єм тощо; в) предмет можна

спожити або використати чи пошкодити, тощо; 2) соціально-економічні ознаки предмета аналізованих злочинів характеризуються тим, що, по-перше, вони нерозривно пов'язані із суспільними відносинами, по-друге, їм завжди властиві ціна, а також мінова та споживча вартість; 3) юридичними ознаками предмета злочинів проти власності є те, що: а) предмет злочину безпосередньо чи опосередковано впливає зі змісту конкретної статті КК України; б) злочинне діяння вчиняється щодо цих матеріальних цінностей та (або) спрямоване безпосередньо на них; в) предмет злочину підпорядкований його об'єкту; г) наявне суб'єктивне ставлення винного до предмета (бажання вплинути на нього певним чином); д) факультативність (предмет не є обов'язковим для всіх складів злочинів); е) матеріальні цінності, на які посягає винний, мають бути чужими для нього; є) матеріальні цінності є водночас предметом відносин власності. Чужими для винного є такі матеріальні цінності, які не належать йому на праві приватної власності (крім тих випадків, коли вони перебувають у спільній сумісній власності з іншою особою), і винний усвідомлює цей факт;

– пропозиції вчених щодо необхідності уточнення предмета злочину, передбаченого ст. 193 КК України. У зв'язку із цим запропоновано у диспозиції статті формулювання «чуже майно або скарб, які мають особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність» замінити на «чуже майно або скарб, які мають культурну цінність»;

– обґрунтування, що предметом злочинів, передбачених ст.ст. 189–190 КК України, є документ, який засвідчує чиєсь право на майно, а саме: 1) цінні папери (акції; облігації підприємств, облігації місцевих позик, державні облігації України, іпотечні сертифікати, іпотечні облігації, сертифікати фондів операцій із нерухомістю, інвестиційні сертифікати, казначейські зобов'язання України, ощадні (депозитні) сертифікати; векселі, приватизаційні цінні папери, похідні цінні папери, товаророзпорядчі цінні папери); 2) деривативи (ф'ючерсні контракти, форвардні контракти, опціони); 3) платіжні інструменти (акредитиви, меморіальні ордери, платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, платіжні вимоги, розрахункові чеки); 4) розписки; 5) довіреності; 6) заповіти; 7) свідоцтва; 8) договори. Саме суб'єктивне право – право на майно не є матеріальним, а тому не може виступати предметом злочину;

– точка зору, відповідно до якої під поняттям «дії майнового характеру» (предмет злочину, передбаченого ст. 189 КК України) слід розуміти виконання робіт або надання послуг оплатного характеру, які внаслідок незаконного впливу надаються безоплатно, у зв'язку із чим потерпілий несе власні витрати або не отримує належні йому грошові кошти за виконання таких робіт чи наданих послуг. Результати робіт, а також витрати, понесені потерпілим, вказують на матеріальний характер зазначених дій;

– положення про те, що при кваліфікації злочинів проти власності важливу роль відіграє предмет аналізованих злочинів. При цьому певні соціально-економічні ознаки предмета злочинів проти власності посилюють ступінь тяжкості окремих злочинів проти власності, виступаючи їх

кваліфікуючою ознакою.

Практичне значення одержаних результатів визначається пропозиціями стосовно доцільності внесення змін до кримінального законодавства України (лист Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України від 15 березня 2011 року № 04-19/14-457). Крім того, результати, отримані при проведенні дослідження, може бути використано:

– у *правозастосуванні* – при вирішенні судами, слідчими та іншими працівниками правоохоронних органів проблемних питань кваліфікації злочинів проти власності (акт впровадження у практичну діяльність Головного слідчого управління МВС України від 10 березня 2011 р.), у процесі вдосконалення відповідних положень постанов Пленуму ВСУ (лист ВСУ щодо зауважень та пропозицій до проекту постанови Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 07 квітня 2009 р. № 202-1348/0/8-09) та розробки нових постанов пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВССУ) (акт впровадження ВССУ від 14 вересня 2011 р. № 8-1124/0/4-11);

– у *науково-дослідній діяльності* – для подальшого дослідження питань як предмета злочину в цілому, так і предмета злочинів проти власності;

– у *навчальному процесі* – при підготовці та проведенні лекцій, семінарських і практичних занять з курсів Загальної та Особливої частин кримінального права України у вищих юридичних навчальних закладах і на юридичних факультетах (акт впровадження у навчальний процес Київського національного університету внутрішніх справ від 10 квітня 2010 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації, теоретичні та практичні висновки і рекомендації було оприлюднено на Міжнародній науково-практичній конференції «Научные исследования и их практическое применение. Современное состояние и пути их развития, 2009» (м. Одеса, 2009 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Тенденції та пріоритети реформування законодавства України» (м. Запоріжжя, 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання сучасних державотворчих та правотворчих процесів» (м. Запоріжжя, 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення» (м. Запоріжжя, 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Верховенство права та права людини» (м. Запоріжжя, 2010 р.); Науково-теоретичній конференції пам'яті професора П.П. Михайленка «Актуальні проблеми кримінального права» (м. Київ, 2010 р.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження знайшли своє відображення в 10 наукових роботах: чотирьох наукових статтях, які опубліковано у виданнях, внесених ВАК України до переліку фахових з юридичних наук, шести тезах виступів на зазначених наукових конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків, додатків та списку використаних

джерел. Загальний обсяг дисертації становить 240 сторінок, додатків – 30 сторінок, список використаних джерел складається з 306 найменувань і займає 30 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** розкривається актуальність теми, об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, його зв'язок із науковими програмами, наукова новизна та практичне значення.

Розділ 1 «Теоретичні основи пізнання предмета злочинів проти власності» складається із трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Об'єкт злочинів проти власності»* досліджено історію вчення про об'єкт злочину, його поняття, ознаки. Зосереджено увагу на визначенні таких понять, як «власність», «право власності» та «об'єкт злочинів проти власності» у кримінальному праві. На основі аналізу чинних нормативно-правових актів, теоретичних розробок в галузі цивільного та кримінального права, семантичного та юридичного тлумачення автор зазначає, що «право власності» є похідним від поняття «власність», оскільки останнє є більш широкою категорією. При цьому «власність» визначається як суспільна форма присвоєння матеріальних цінностей, що виражається у володінні ними, користуванні та розпорядженні, а «право власності» – як право окремих осіб, колективу, громади, держави на матеріальні цінності, яке закріплено та охороняється нормативно-правовими актами України. Висвітлюючи існуючі концепції визначення поняття об'єкта злочину, зокрема, конкретні відносини, речі та стани осіб чи речей (С.В. Познишев), матеріальні та нематеріальні цінності (А.Н. Трайнін), суспільні інтереси (Б.С. Нікіфоров), охоронювані кримінальним правом блага (С.Б. Гавриш), сфери життєдіяльності (В.П. Ємельянов), охоронювані законом цінності (Є.В. Фесенко), суспільні відносини (А.Ф. Кістяківський, А.А. Піонтковський, Я.М. Брайнін, М.Й. Коржанський) автор обґрунтовує доцільність використання поняття об'єкта злочину, наданого Є.В. Лащуком, який розглядає його у широкому та вузькому розумінні. У вузькому розумінні об'єкт злочину – це суспільні відносини, які охороняються кримінальним законом та у сфері яких завдається шкода чи створюється загроза її заподіяння. У широкому розумінні об'єкт злочину – це елемент складу злочину, що утворений зазначеними суспільними відносинами (обов'язкова ознака), а також включає в себе предмет злочину та потерпілого від злочину (факультативні ознаки).

Досліджуючи об'єкт злочинів проти власності, дисертант зазначає, що його *родовим та основним безпосереднім об'єктом* слід визнавати охоронювані законом України про кримінальну відповідальність суспільні відносини власності, які полягають у правомочностях власника вільно володіти, користуватись та розпоряджатись матеріальними цінностями на свій розсуд, та яким заподіюється шкода чи створюється загроза її заподіяння. *Додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом* злочинів проти власності можуть виступати здоров'я (ст.ст. 186,187, 189, 194 КК України), психічна або фізична

недоторканість людини (ст.ст. 186, 187, 189 КК України) та її особиста свобода (ст. 189 КК України). *Додатковим факультативним безпосереднім об'єктом* злочинів проти власності може виступати життя (ст.ст. 189, 194, 196 КК України), честь і гідність особи (ст.ст. 187, 189 КК України), а також громадський порядок (ст.ст. 186, 187, 189, 194 КК України) та екологічна безпека (ст.ст. 194, 194-1, 195, 196 КК України).

У підрозділі 1.2 «*Поняття і ознаки предмета злочину у кримінально-правовій доктрині*» дисертантом досліджено поняття і ознаки предмета злочину, проаналізовано його взаємозв'язок з об'єктом злочину, визначено співвідношення цих понять та місце предмета злочину у складі злочину. Автор підтримує позицію вчених про те, що предмет злочину є факультативною ознакою об'єкта злочину, який знаходить свій прояв у матеріальних цінностях (які людина може сприймати органами чуття або фіксувати спеціальними технічними засобами) та з приводу яких і шляхом безпосереднього впливу на які (чи без такого впливу) вчиняється злочинне діяння. У таких випадках, коли предмет (безпосередньо чи опосередковано) впливає зі змісту статті КК України, він виступає обов'язковою ознакою конкретного об'єкта злочину. Дисертант констатує, що предмету злочину притаманні фізичні, економічні та юридичні ознаки.

Взаємозв'язок предмета і об'єкта злочину полягає в тому, що предмет злочину: а) є факультативною ознакою об'єкта злочину, поряд із потерпілим від злочину та суспільними відносинами; б) у деяких випадках збігається з предметом суспільних відносин, що охороняються законом про кримінальну відповідальність або вказує на предмет цих відносин.

У підрозділі 1.3 «*Поняття та ознаки предмета злочинів проти власності*» проводиться детальний аналіз поняття предмета злочинів проти власності та його ознак. На основі аналізу теоретичних розробок науки кримінального права дисертант дійшов висновку, що *предметом злочинів проти власності* слід визнавати матеріальні цінності (майно, теплову та електричну енергію, документ, що засвідчує право на майно), які для винного є чужими, а також із приводу яких та шляхом безпосереднього впливу на них (чи без такого впливу) вчинюється злочин проти власності.

Досліджуючи ознаки предмета злочинів проти власності, автор констатує, що йому характерні фізичні, соціально-економічні та юридичні ознаки. При цьому, фізичні ознаки предмета злочинів проти власності полягають у тому, що: а) ним завжди виступають лише матеріальні цінності, які можна відчутти органами чуття людини або зафіксувати за допомогою спеціальних технічних засобів; б) предмет має певну фізичну форму, вагу, площину, об'єм тощо; в) щодо предмета злочину можна вчинити певні дії (спожити, використати, пошкодити). Соціально-економічні ознаки предмета аналізованих злочинів полягають у тому, що вони, по-перше, виступають предметом суспільних відносин власності, по-друге, їм завжди властиві ціна, мінова та споживча вартість. А юридичні ознаки предмета злочинів проти власності характеризуються тим, що: а) предмет злочину безпосередньо чи опосередковано

впливає із змісту конкретної статті КК України; б) матеріальні цінності є чужими для винного, тобто вони не належать йому на праві власності (крім тих матеріальних цінностей, що перебувають у спільній сумісній власності).

Визначаючи місце предмета злочину проти власності у складі злочину автор зауважує, що предмет аналізованих злочинів тісно пов'язаний не лише з об'єктом злочину, але й з іншими елементами складу злочину також. Так, зв'язок об'єкта та предмета злочинів проти власності полягає в тому, що предмет злочину збігається з предметом суспільних відносин або вказує саме на предмет цих відносин, що охороняються законом про кримінальну відповідальність.

Взаємозв'язок об'єктивної сторони та предмета полягає, зокрема, у суспільно небезпечних наслідках: завдання значної шкоди (ч. 3 ст. 185 КК України, ч. 3 ст. 186 КК України, ч. 2 ст. 189 КК України, ч. 2 ст. 190 КК України, ч. 1 ст. 197-1 КК України), у великих розмірах (ч. 4 ст. 185 КК України, ч. 4 ст. 186 КК України, ч. 4 ст. 187 КК України, ч. 2 ст. 188-1 КК України, ч. 3 ст. 189 КК України, ч. 3 ст. 190 КК України, ч. 4 ст. 191 КК України, ч. 2 ст. 192 КК України, ч. 1 ст. 194 КК України), в особливо великих розмірах (ч. 5 ст. 185 КК України, ч. 5 ст. 186 КК України, ч. 4 ст. 187 КК України, ч. 4 ст. 189 КК України, ч. 4 ст. 190 КК України, ч. 5 ст. 191 КК України, ч. 2 ст. 194 КК України), спричинення тяжких наслідків (ч. 3 ст. 194-1 КК України, ч. 1 ст. 197 КК України). Тобто внаслідок незаконного посягання на чуже майно, особі (потерпілому) заподіюється (може бути заподіяна) майнова шкода, розмір якої слід визначати через вартість майна. Зауважено, що саме вартість майна чи інших видів предмета злочинів проти власності впливає на вирішення питання про притягнення винної особи до кримінальної відповідальності

Дисертант звертає увагу на безпосередній зв'язок між суб'єктом і предметом злочину, який не лише впливає на визнання посягання злочинним, а й має істотне значення для кваліфікації діяння. Так, за ст. 191 КК України слід кваліфікувати дії (привласнення, розтрату) лише тієї особи, яка має певні повноваження щодо такого майна, воно ввірено цій особі або перебуває в її законному віданні, а за ст. 197 КК України – невиконання або неналежне виконання обов'язків тієї особи, якій доручено зберігання чи охорона чужого майна.

Визначаючи зв'язок суб'єктивної сторони злочину та предмета, дисертант погоджується з думкою П.В. Олійника, що його слід визначати у площині співвідношення об'єктивного й суб'єктивного в поведінці винної особи, оскільки остання, готуючись до вчинення злочину, вчиняючи його, уявляє предмет злочину, його вартість, кількість тощо. Злочини проти власності переважно характеризуються прямим умислом, а це означає, що злочинець чітко усвідомлює характер і ступінь тяжкості суспільно небезпечного діяння, передбачає настання суспільно небезпечних наслідків та бажає їх настання.

Розділ 2 «Види предметів злочинів проти власності» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Майно як предмет злочинів проти власності»

досліджується поняття «майно» у кримінальному, цивільному та господарському праві. Дисертант на основі аналізу нормативно-правових актів, положень науки кримінального права пропонує розуміти під поняттям «майно» як один із предметів злочинів проти власності матеріальні цінності (окремі речі або їх сукупність), яким притаманні ознаки фізичного, соціально-економічного і юридичного характеру. При цьому зазначається, що поняття «майно» у кримінальному праві є вужчим, ніж у цивільному, господарському чи адміністративному праві.

Аналізуючи різновиди майна, автор зазначає, що до поняття «рухоме майно» належать: валютні цінності, грошові кошти, засоби виробництва, культурні цінності (ст. 193 КК України), вироблена продукція, предмети домашнього господарювання, насадження на земельній ділянці, продуктивна та робоча худоба, транспортні засоби (ст.ст. 194, 195, 196 КК України), кошти, за допомогою яких визначається вартість дій майнового характеру (ст. 189 КК України). Рухоме майно може виступати предметом злочинів, передбачених ст.ст. 185–187, 189–194, 195–197, 198 КК України.

У свою чергу, нерухомим майном виступають земельні ділянки, будівлі, споруди та об'єкти електроенергетики. При цьому нерухоме майно характеризується такими ознаками: а) правовий режим полягає в особливому порядку набуття права власності на нерухомість або її відчуження тощо. Його певним атрибутом є державна реєстрація об'єктів нерухомості, а також правочинів з ними; б) об'єкти нерухомості розташовані на земельній ділянці та нерозривно з нею пов'язані; в) переміщення нерухомого майна є неможливим без його знецінення та зміни його призначення. Внаслідок цього аргументовано, що нерухоме майно не може бути предметом викрадення, тобто злочинів, передбачених ст.ст. 185–187 КК України. Натомість обґрунтовується, що воно може виступати предметом злочинів, передбачених ст.ст. 189-191, 194-197-1 КК України. Як рухоме, так і нерухоме майно може бути предметом злочинів, передбачених ст.ст. 189–191, 194, 195–197 КК України.

Визначено, що об'єкти електроенергетики є нерухомим майном, які належать до матеріальних цінностей, яким властиві ознаки фізичного, соціально-економічного та юридичного характеру. Проведений аналіз цих об'єктів дозволив визначити їх специфічні ознаки: а) спеціальне цільове призначення; б) придатність для нормального функціонування; в) суворе регламентація їх діяльності нормативно-правовими актами України.

Також дисертант дійшов висновку про те, що в теорії кримінального права вчені, здебільшого визначаючи поняття «майно» як предмет злочинів проти власності, з-поміж інших його складових вказують на «гроші», що з огляду на семантичний та юридичний зміст останнього є невірним, оскільки позначає лише грошову одиницю України. Натомість наявна у постанові Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 06 листопада 2009 року № 10 вказівка на «грошові кошти» цілком відповідає змісту предмета посягання, тому що визначає як національну, так і іноземну валюту в цілому. Однак наведений у зазначеній постанові перелік

майна, що є предметом злочинів проти власності, – «грошові кошти, цінні метали, цінні папери» – доречніше було б визначити як «валютні цінності», оскільки цим поняттям охоплюються всі перелічені об'єкти.

Досліджуючи предмет злочину, передбаченого ст. 193 КК України, здобувач зазначає, що ним, з огляду на буквальне тлумачення диспозиції аналізованої статті, є: а) знайдене чуже майно або таке, що випадково опинилося у винної особи, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність; б) скарб, що має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність. Дисертант зауважує, що наявна вказівка на особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність чужого майна чи скарбу є зайвою, оскільки термін «особливо» є категорією оціночною та абсолютно невизначеною. Також здобувач зазначає, що визнання чужого майна чи скарбу таким, що має історичну, наукову, художню чи культурну цінність, вже вказує на його особливість та відмінність від інших предметів злочинів проти власності, тому пропонується виключити з диспозиції статті слово «особливо». Крім того, на основі аналізу чинного вітчизняного та міжнародного законодавства автор робить висновок, що поняття «культурні цінності» охоплює поняття «художні, історичні, наукові цінності», оскільки певна «культурна цінність» водночас може бути як історичною, і науковою, так і художньою та викликати інтерес окремих фахівців: істориків, мистецтвознавців, археологів, етнографів, музикантів тощо.

У підрозділі 2.2 «Електрична та теплова енергія як предмет злочинів проти власності» досліджується поняття «електрична та теплова енергія», наведене у ст. 188-1 КК України (викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання). На основі теоретичних розробок науки кримінального права та аналізу нормативно-правових актів України зазначається, що електрична та теплова енергії є товарною продукцією, що, у свою чергу, характеризує їх як матеріальну цінність, якій властиві фізичні ознаки предмета злочину. Крім того, під час передавання енергія споживається, її не можна повернути власнику, а тому процес виробництва її безупинний і нерозривно пов'язаний зі споживанням. Теплова та електрична енергія вимірюються за допомогою приладів обліку і сприймаються органами чуття. Соціально-економічна ознака енергії полягає у тому, що вона має певну споживчу вартість та ціну; має природне чи штучне походження; створена працею людини. Також теплова та електрична енергія характеризуються і юридичними ознаками: на праві власності може належати будь-якому суб'єкту, право власності на ці види енергії переходить споживачеві внаслідок укладання договору про купівлю-продаж електричної енергії та на основі договорів оренди, підряду, концесії, лізингу й інших договорів про теплопостачання (теплової енергії).

У підрозділі 2.3 «Документ як предмет злочинів проти власності» здійснюється аналіз такого терміну, що вживається у ст.ст. 189, 190 КК України (право на майно). Автор підтримує думку вчених, які вважають, що під правом на майно необхідно розуміти документ, що засвідчує таке право. Вирішуючи

питання про те, чи може інформація виступати предметом злочинів проти власності, дисертант дійшов висновку, що остання може виступати предметом злочинів проти власності лише у тому випадку, якщо вона зафіксована на матеріальному носії (документі, електронному пристрої) та засвідчує право особи на майно. Констатовано, що інформація пов'язана з матеріальним носієм, утворюючи з ним неподільне ціле, у зв'язку із чим вона має певну форму і зміст. Крім того, вартість такого предмета злочину, на думку дисертанта, слід вираховувати не за ціною матеріального носія, а з урахуванням цінності інформації. Визначено, що документами, які засвідчують право особи на майно, відповідно до чинного законодавства України можуть бути цінні папери, деривативи, платіжні інструменти, розписка, довіреність, заповіт, свідоцтво, договір тощо.

Електронні кошти (безготівкові кошти у формі записів на рахунках у банку), які зберігаються на матеріальному носії, а саме «чип, що міститься на платіжній картці» або «чип, що міститься на іншому носії», є матеріальними, їм притаманні економічні та юридичні ознаки предмета злочину, а тому вони можуть виступати предметом злочинів проти власності.

Розділ 3 «Предмет і кваліфікація злочинів проти власності» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Реалізація положень про предмет злочинів проти власності при кваліфікації злочинів» висвітлюються теоретичні основи кваліфікації суспільно небезпечного діяння, особливості кваліфікації злочинів проти власності з урахуванням предмета злочинів.

Розглядаючи питання кваліфікації злочинів проти власності, дисертант дійшов висновку, що предмет злочину є обов'язковою ознакою усіх складів злочинів проти власності, при цьому кожна його ознака відіграє важливу роль при оцінці того чи іншого суспільно небезпечного діяння. Визначення фізичних, соціально-економічних та юридичних ознак предмета злочинів проти власності значно полегшує кваліфікацію суспільно-небезпечного діяння.

Зокрема дисертант, аналізуючи кримінально-правові норми, які передбачають відповідальність за злочини проти власності, зазначив, що законодавець визначивши правовий статус «чужого майна», диференціював його на: 1) чуже майно без будь-яких додаткових (спеціальних) ознак (ст.ст. 185–190, 192, 194, 195, 196 КК України); 2) чуже майно, яке ввірене особі (ст. 191 КК України); 3) чуже майно, яке перебуває у віданні особи (ст. 191 КК України); 4) знайдене чуже майно, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність (ст. 193 КК України); 5) чуже майно, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність, що випадково опинилося у особи (ст. 193 КК України); 6) охоронюване чуже майно (ст. 197 КК України); 7) чуже майно одержане злочинним шляхом (ст. 198 КК України). Наділення законодавцем предмета злочинів проти власності ще й додатковими (спеціальними) юридичними ознаками (ввірене, знайдене тощо) вказує на те, що лише таке чуже майно може бути предметом цих злочинів, а їх відсутність свідчить про відсутність складу злочину в цілому.

Крім того, здобувач звертає увагу, що у п. 2 примітки до ст. 185 КК України значна шкода визнається «із врахуванням матеріального становища потерпілого», тобто така шкода, як і тяжкі наслідки є оціночними ознаками, встановлення змісту яких має певні особливості порівняно з ознаками, які мають фіксований зміст. Дисертант, ґрунтуючись на розробленій С.Д. Шапченком класифікації оціночних ознак, зазначає, що «значну шкоду» у ст.ст. 185, 186, 189 та ст. 190 КК України слід відносити до складених ознак, оскільки вона визначається із врахуванням «матеріального становища потерпілого», що вказує на її якісну складову, та «спричиненням збитків на суму від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» - кількісної. Натомість «тяжкі наслідки» у ч. 3 ст. 194-1, ч. 1 ст. 197 КК України мають бути віднесені до якісних ознак, оскільки законодавцем не визначені конкретні її кількісні показники.

На основі теоретичних розробок науки кримінального права та аналізу судової практики (проведеного емпіричного дослідження) розглядається питання помилки при вчиненні злочинного діяння. Аргументовано, що залежно від її змісту, розрізняються такі види фактичної помилки: в об'єкті злочину, в предметі, в характері дії чи бездіяльності, в тяжкості наслідків, у розвитку причинного зв'язку тощо.

Досліджуючи питання помилки у предметі злочину, дисертант розділяє думку Є.В. Лащука про те, що помилка у предметі є хибним уявленням особи про наявність або відсутність, рід, властивості чи кількість предметів, із приводу яких та (або) впливаючи на які, вона вчиняє суспільно небезпечне діяння. На помилку в предметі злочину проти власності також впливають ознаки предмета аналізованих злочинів, при цьому соціально-економічна ознака відіграє особливе значення, оскільки характеризується кількісними та якісними властивостями предмета. Одночасно автор констатує, що в судовій практиці трапляються випадки, коли винний помиляється не тільки у предметі злочину (його наявності), а в якісних та кількісних його властивостях. У зв'язку із цим слушною є позиція багатьох вчених, що при помилці у визначенні фактичних обставин справи діяння кваліфікується як замах на вчинення того злочину, який охоплювався умислом особи.

У підрозділі 3.2 «Кваліфікація злочинів проти власності при конкуренції кримінально-правових норм» розглянуто основні концепції конкуренції кримінально-правових норм, кваліфікацію злочинів проти власності з урахуванням предмета злочину при конкуренції кримінально-правових норм.

Дослідження питання конкуренції кримінально-правових норм дисертант проводить на основі судової практики, теоретичних розробок науки кримінального права та шляхом порівняльного аналізу норм, які передбачають кримінальну відповідальність за злочини проти власності.

Наведено додаткові аргументи на користь існуючої у теорії кримінального права позиції про те, що в окремих випадках предмет злочину має вирішальне значення при подоланні конкуренції кримінально-правових норм. Зокрема, аргументовано положення про те, що предмет злочину впливає

на кваліфікацію суспільно небезпечних діянь: при конкуренції загальної та спеціальної кримінально-правових норм застосовується лише спеціальна норма. Подібним чином співвідносяться такі юридичні склади злочинів, як: а) ст. 185 КК України та ст. 193, ч. 3 ст. 234, ч. 5 ст. 158, ст. 146, ст. 357, ст. 308, ст. 289, ст. 262, ст. 239-1, ст. 239 -2 КК України; б) ст. 194 КК України та ст. 194-1, ст. 399, ст. 378, ст. 360, ст. 352, ст. 347, ст. 298-1, ст. 298, ст. 277, ст. 252, ст. 245, ст. 179, ст. 178, ст. 158-2, ч. 2 ст. 157 КК України; в) ст. 190 КК України та ст. 192, ст. 222 КК України. При конкуренції кримінально-правових норм з ознаками простого (головного) складу і кваліфікуючими ознаками (кваліфікованого складу) перевага завжди надається нормі з кваліфікуючими ознаками (ч. 1 ст. 185 КК України і ч. 3 ст. 185 КК України).

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягало в комплексному та системному дослідженні теоретичних положень щодо предмета злочинів проти власності та його кримінально-правового значення, а також у формуванні обґрунтованих пропозицій, спрямованих на вдосконалення кримінального законодавства України. Серед висновків, що виносяться на захист, варто виділити:

1. Родовим та основним безпосереднім об'єктом злочинів проти власності слід визнавати охоронювані законом України про кримінальну відповідальність суспільні відносини власності, які полягають у правомочностях власника вільно володіти, користуватись та розпоряджатись матеріальними цінностями на свій розсуд та яким заподіюється шкода чи створюється загроза її заподіяння. Додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом злочинів проти власності можуть виступати здоров'я, психічна або фізична недоторканість людини та її особиста свобода. Додатковим факультативним безпосереднім об'єктом злочинів проти власності може виступати життя, честь і гідність особи, а також громадський порядок та екологічна безпека.

2. Предмет злочину є факультативною ознакою об'єкта злочину, який знаходить свій прояв у матеріальних цінностях (які людина може сприймати органами чуття або фіксувати спеціальними технічними засобами) та з приводу яких і шляхом безпосереднього впливу на які (чи без такого впливу) вчинюється злочинне діяння. У тих випадках, коли предмет (безпосередньо чи опосередковано) впливає зі змісту конкретної статті КК України, він виступає обов'язковою ознакою об'єкта злочину. Предмету злочину притаманні фізичні, соціальні та юридичні ознаки.

3. Предмет злочинів проти власності – це матеріальні цінності (майно, теплова та електрична енергія, документи, що засвідчують право на майно), які для винного є чужими, а також із приводу яких та шляхом безпосереднього впливу на які (чи без такого впливу) вчиняється злочин проти власності. Предмет злочинів проти власності характеризується ознаками: фізичними, соціально-економічними, юридичними.

Фізичні ознаки предмета злочинів проти власності полягають у тому, що:

- а) предметом завжди виступають лише матеріальні цінності, які можна відчутти органами чуття людини або зафіксувати за допомогою спеціальних технічних засобів;
- б) предмет має певну фізичну форму, вагу, площину, об'єм тощо;
- в) щодо предмета злочину можна вчинити певні дії (спожити, використати, пошкодити).

Соціально-економічні ознаки предмета аналізованих злочинів полягають у тому, що вони, по-перше, виступають предметом суспільних відносин власності, по-друге, їм завжди властиві ціна, мінова та споживча вартість.

Юридичні ознаки предмета злочинів проти власності характеризуються тим, що:

- а) предмет злочину безпосередньо чи опосередковано впливає із змісту конкретної статті КК України;
- б) матеріальні цінності є чужими для винного, тобто вони не належить йому на праві власності (крім тих матеріальних цінностей, що перебувають у спільній сумісній власності);

4. Під майном, як одним із предметів злочинів проти власності, слід розуміти матеріальні цінності (окремі речі або їх сукупність), яким притаманні ознаки фізичного, соціально-економічного і юридичного характеру. Предметом злочинів проти власності може виступати як рухоме, так і нерухоме майно.

5. Електрична та теплова енергії є товарною продукцією, що, у свою чергу, характеризує їх як матеріальну цінність, якій властиві фізичні, соціально-економічні та юридичні ознаки, а, отже, енергія може виступати предметом злочину, передбаченого ст. 188-1 КК України.

6. Визначено, що під правом на майно необхідно розуміти документ, що засвідчує таке право. Саме суб'єктивне право – право на майно – не є матеріальним, а тому не може виступати предметом злочину. Інформація може виступати предметом злочинів проти власності, лише у тому випадку, якщо вона зафіксована на матеріальному носії (документі, електронному пристрої) та засвідчує право особи на майно;

7. Встановлено, що предмет злочинів проти власності безпосередньо впливає на кваліфікацію злочинів проти власності та тісно пов'язаний з елементами складу злочину;

8. З метою удосконалення правового регулювання злочинів проти власності дисертант пропонує:

– назву та диспозицію ст. 193 КК України викласти у такій редакції:

«Стаття 193. Незаконне привласнення особою знайденого або такого, що випадково опинилося у неї, чужого майна або скарбу

1. Незаконне привласнення особою знайдених або таких, що випадково опинилися у неї, чужого майна або скарбу, які мають культурну цінність, – карається...»;

– доповнити ст. 197-1 КК «Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво» новою частиною третьою, відповідно існуючі частини третю і четверту, передбачити як четверту і п'яту. Нову частину викласти у такій редакції:

«3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, поєднані із незаконним утримуванням чужої земельної ділянки, якщо вони завдали матеріальної шкоди у великих розмірах, - караються...».

– примітку до ст. 197-1 КК України доповнити формулюванням «а у великих розмірах – така, що у двісті п'ятдесят разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Швець А. Ю. Майно як предмет злочинів проти власності / А. Ю. Швець // Наук.-практ. господарсько-правовий журнал «Підприємництво, господарство і право», 2009. – № 10 (166). – С. 76–79.

2. Швець А. Ю. Теплова та електрична енергія як предмет злочинів проти власності / А. Ю. Швець // Наук.-аналіт. журнал «Митна справа», (лист.–груд. 2009), 2009. – Ч. 2. – № 6 (66). – С. 58–63.

3. Швець А. Ю. Інформація як предмет злочинів проти власності / А. Ю. Швець // Наук. журнал «Право і суспільство», 2010. – № 5. – С. 155–160.

4. Швець А. Ю. Предмет самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва / А. Ю. Швець // Наук.-аналіт. журнал «Митна справа», (січень–лютий 2011), 2011. – Ч. 2. – № 1 (73). – С. 307–314.

5. Швець А. Ю. Предмет злочинів проти власності у кримінальному праві України / А. Ю. Швець // Сб. науч. трудов по материалам научн.-практ. конф. [«Научные исследования и их практическое применение. Современное состояние и пути развития 2009»]. – Одесса, 2009. – Т. 13. Юридические и политические науки. – С. 93–94.

6. Швець А. Ю. Окремі проблеми встановлення предмета злочинів проти власності / А. Ю. Швець // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [«Тенденції та пріоритети реформування законодавства України»] (Запоріжжя, 13 берез. 2010 р.) : у 2-х частинах. – Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2010. – Ч. 2. – С. 161–162.

7. Швець А. Ю. Особливості предмета злочину, передбаченого ст. 188-1 КК України / А. Ю. Швець // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [«Актуальні питання сучасних державотворчих та правотворчих процесів»] (Запоріжжя, 28 квіт. 2010 р.) у 3-х частинах. – Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2010. – Ч. 3. – С. 89–90.

8. Швець А. Ю. Об'єкти електроенергетики як предмет злочинів проти власності / А. Ю. Швець // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [«Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення»] (Запоріжжя, 27–28 трав. 2010 р.) у 3-х частинах. – Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2010. – Ч. 3. – С. 95–96.

9. Швець А. Ю. Нерухоме майно як предмет злочинів проти власності / А. Ю. Швець // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [«Верховенства права та права людини»] (Запоріжжя, 11–12 серп. 2010 р.). – Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2010. – С. 101–102.

10. Швець А. Ю. Культурні цінності як предмет злочину, передбаченого ст. 193 КК України / А. Ю. Швець // Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П. П. Михайленка) : тези доп. наук.-теорет. конф. (Київ, 24 верес. 2010 р.) [Текст] / ред. кол. : В. В. Коваленко (голова), О. М. Джужа, Є. М. Бодюл та ін. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2010. – С. 126–129.

АНОТАЦІЯ

Швець А.Ю. Предмет злочинів проти власності у кримінальному праві України. – *Рукопис.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. – Державний науково-дослідний інститут МВС України. – Київ, 2011.

У дисертації проводиться дослідження поняття предмета злочинів проти власності. Висвітлено питання класифікації предметів злочинів та особливості кваліфікації діяння з урахуванням предмета злочину.

На концептуальному рівні автором обґрунтовано низку якісно нових ідей та висновків щодо розвитку вчення про предмет злочину проти власності. Зокрема, сформульовано визначення поняття об'єкта злочинів проти власності, предмета злочинів проти власності та його ознак; майна як предмета злочинів проти власності та його видів, трактування понять право на майно, дії майнового характеру тощо. Доведено матеріальність електричної та теплової енергії як предмета злочинів проти власності, інформації та цінних паперів у документарному та бездокументарному виді тощо. Сформульовано відповідні пропозиції щодо подальшого вдосконалення чинного кримінального законодавства України стосовно злочинів проти власності та практичного застосування цих норм. Досліджується питання кваліфікації злочинів проти власності за предметом, аналізується вплив ознак предмета злочинів проти власності на кваліфікацію злочинного діяння.

Ключові слова: предмет злочину, предмет злочинів проти власності, злочини проти власності, майно, тепла та електрична енергія, документ, що засвідчує право на майно.

АННОТАЦИЯ

Швец А.Ю. Предмет преступлений против собственности в уголовном праве Украины. – *Рукопись.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Государственный научно-исследовательский институт МВД Украины. – Киев, 2011.

В диссертации проводится исследование понятия предмета преступления. Освещены вопросы классификации предметов преступлений и особенности

квалификации деяния с учетом предмета преступления.

На концептуальном уровне автором обосновано ряд качественно новых идей и выводов относительно развития учения о предмете преступления против собственности. В частности, сформулировано определение понятия объекта преступлений против собственности, предмета преступлений против собственности и его признаков. Объектом преступлений против собственности (родовым и основным непосредственным) выступают охраняемые уголовным законом Украины общественные отношения собственности, которые заключаются в правомочностях собственника свободно владеть, пользоваться и распоряжаться материальными ценностями по собственному усмотрению, и которым причиняется ущерб или создается угроза его причинения. Предметом указанных преступлений выступают материальные ценности (имущество, тепловая и электрическая энергия, документ, подтверждающий право на имущество), чужие для виновного, а также по отношению к которым и путем непосредственного влияния на которые (или без такого воздействия) совершается преступление против собственности.

На основании углубленного анализа предмета преступлений против собственности автор пришел к выводу, что предмету рассматриваемой категории преступлений характерны физические, социально-экономические и юридические признаки обязательного характера, каждый из которых непосредственно влияет на определение предмета преступлений против собственности. Физические признаки предмета преступлений против собственности состоят в том, что: а) предмет преступления – всегда только материальные ценности, которые можно ощутить органами чувств человека либо зафиксировать с помощью специальных технических средств; б) предмет имеет определенную физическую форму, вес, плоскость, объем и т.п.; в) его можно употребить, использовать, повредить и т.д., то есть совершить относительно предмета преступления определенные действия. Социально-экономические признаки предмета рассматриваемых преступлений характеризуются тем, что, во-первых, они выступают предметом общественных отношений собственности, во-вторых, им всегда присущи цена, меновая и потребительская стоимость. Юридические признаки предмета преступлений против собственности заключаются в том, что: а) предмет преступления прямо или косвенно следует из содержания конкретной статьи УК Украины, б) материальные ценности не принадлежат виновному на праве собственности, чужие для него (кроме находящихся в общей собственности).

Автором также сформулировано ряд понятий видов предмета изучаемых преступлений, а именно: имущества как предмета преступлений против собственности и его разновидностей, права на имущество и действий имущественного характера. Обоснована материальность электрической и тепловой энергии как предмета преступлений против собственности, а также информации и ценных бумаг в документарной и бездокументарной их форме и т.д.

Освещены вопросы классификации предметов преступлений и

особенности квалификации деяния с учетом предмета преступления. Внесен ряд предложений по дальнейшему совершенствованию действующего уголовного законодательства Украины относительно преступлений против собственности и практики применения соответствующих норм. Исследуются вопросы квалификации преступлений против собственности по предмету, анализируется влияние признаков предмета преступлений против собственности на квалификацию преступного деяния.

Ключевые слова: предмет преступления, предмет преступления против собственности, преступления против собственности, имущество, тепловая и электрическая энергия, документ, подтверждающий право на имущество.

SUMMARY

Shvets A. Y. The subject of the crimes against property in the Criminal Law of Ukraine. – *Manuscript.*

Thesis for the PhD (Law) scientific degree on specialty 12.00.08 – Criminal Law and Criminology, Criminal-Executive Law. – State Research Institute of Ministry of Internal Affairs of Ukraine. – Kyiv, 2011.

The thesis deals with the notion of the subject of the crimes against property. The questions of classification of the subjects of the crimes and the peculiarities of qualification of the act taking into consideration the subject of the crime are lightened.

At the conceptual level a number of new high-quality ideas and conclusions on the development of studies about the subject of the crime against property are grounded by the author. In particular, the definition of the notion object crimes against property, of the subject of the crime against property and its signs, property as a subject of the crimes against property and its kinds, the interpretation of the notions of the property right, the actions of property character etc. are formulated. The materiality of electric and thermal energy, information, securities in documentary and without documentary state etc. as the subject of crimes against property is grounded. Proper suggestions of the further perfection of current criminal legislation of Ukraine in relation to the crimes against property and practical application are made. The questions of qualification of the crimes against property according to the subject are investigated; the influence of signs of the subject of the crimes against property on qualification of criminal act is analyzed.

Keywords: subject of the crime, subject of the crimes against property, crimes against property, property, thermal and electric energy, document that indentifies the property right.